

Impactevaluatie

Eindrapportage

7 Maart 2024

Impactevaluatie
Programma Inclusieve Energietransitie

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Over de impactevaluatie	4
Resultaten:	
Maatschappelijke organisaties	6
Community of Practice	11
Gemeenten	16
Ministeries & TNO	20
Reflectie op de te toetsen hypothesen	24
Aanbevelingen	27
Bijlagen	31
Beleidstheorie	32
Lijst van geïnterviewde personen en organisaties	33

Inleiding

Programma Inclusieve Energietransitie

De provincie Zuid-Holland (PZH) werkt sinds 2021 aan het programma Inclusieve Energietransitie PZH. Met dit programma geeft de PZH mede-invulling aan de titel van het hoofdstuk energietransitie in het coalitieakkoord “Elke dag beter”, namelijk Schone energie voor iedereen. Het doel van dit programma is dan ook om de energietransitie in Zuid-Holland inclusiever en rechtvaardiger te maken. De Provincie werkt aan een haalbare en betaalbare energietransitie voor iedereen.

Aanleiding impactevaluatie

De eerste fase van het programma Inclusieve energietransitie liep tot en met 2023. Daarom is het nu een mooi moment om de balans op te maken;

In hoeverre het programma verschil heeft gemaakt en welke lessen de provincie kan trekken voor de toekomst?

Evaluatie door Impact House

Impact House, onderdeel van Grant Thornton, is gevraagd om de evaluatie uit te voeren. Dit rapport laat zien wat de impact van dit programma is, geeft inzicht in de rol van de Provincie in deze opgave en bevat aanbevelingen over de continuering van het programma. De impactevaluatie vond plaats tussen september 2023 en februari 2024. In dit rapport beschrijven we onze belangrijkste bevindingen.

Over de impactevaluatie 1/2

Dataverzameling

Om inzicht te krijgen in de impact van het programma is voor deze evaluatie een *mixed-method* aanpak gehanteerd waarbij zowel bestaande databronnen, kwantitatieve als kwalitatieve dataverzamelmethode zijn gebruikt, namelijk:

- Interviews met 6 maatschappelijke organisaties die betrokken waren bij het programma,
- Interviews met vertegenwoordigers van 2 ministeries (BZK, SZW),
- Interview met TNO,
- Een digitale vragenlijst die door 28 gemeenten volledig is ingevuld,
- Focusgroep met bijdragen van 13 deelnemers van de Community of Practice (COP),
- Interviews & werksessies met het kernteam van de provincie Zuid-Holland,
- Documentenanalyse.

Sensemaking

De resultaten van de evaluatie zijn met het team van de Provincie Zuid-Holland gedeeld in een sensemakingssessie. De inzichten uit deze sessie zijn verwerkt in dit rapport. Ook heeft het team van de Provincie Zuid-Holland besloten een externe sensemaking sessie met een bredere groep belanghebbenden te organiseren om samen tot lessen voor de toekomst te komen en te zorgen dat de resultaten van de impactevaluatie breder worden gedragen. Deze externe sensemaking staat gepland in April 2024.

Reflectie op de gebruikte gegevens

- 50 gemeenten zijn uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. 28 gemeenten hebben dit gedaan. Dat is een relatief hoge respons en gezien de kwalitatieve insteek van de vragenlijst kunnen de resultaten als representatief worden gezien.
- De maatschappelijke organisaties die zijn geïnterviewd zijn aangedragen door het team van de provincie Zuid-Holland. De kans bestaat dat de maatschappelijke organisaties die zich lieten interviewen een bovengemiddeld positieve ervaring hadden.

Over de impactevaluatie 2/2

Om beter te begrijpen hoe de PZH het programma inclusieve energietransitie heeft ingestoken is de evaluatie gestart met een reconstructie van de beleidstheorie (zie bijlage 1). Hierin is het veranderpad van het programma in meer detail uitgewerkt. Het programma van de PZH grofweg op te delen is in drie hoofdactiviteiten en een overkoepelende: **Meedoen en samenwerking bevorderen in de wijk; Kennisdeling; Kennisontwikkeling en Verbinden.**

Daarbij richten zij zich ook op verschillende stakeholders die werkzaam zijn in de energietransitie opgave: **maatschappelijke initiatieven, gemeenten, ministeries en TNO.**

Op basis van de belangrijke veranderprocessen binnen het programma zijn hiernaast weergegeven hypothesen opgesteld. Deze hypothesen vormen de basis van de evaluatie en worden actief getoetst bij hun belangrijkste stakeholders.

Over dit verslag

Beleidsprogramma's zijn vaak ingewikkelde veranderprocessen. In dit verslag hebben wij er voor gekozen om de hoofdstukken op te delen per stakeholder en te bespreken:

- Wat was voor hen de bijdrage van de PZH?
- Wat heeft deze bijdrage voor hen betekend?
- En welke aanbevelingen hebben zij voor het vervolg programma.

In de conclusie zullen de resultaten samenkomen en zal er antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: **In hoeverre het programma verschil heeft gemaakt en welke lessen de provincie kan trekken voor de toekomst?**

Hypothesen impactevaluatie

Meedoen en samenwerking bevorderen in de wijk: Middels het initiëren, financieren en op(zij)schalen van maatschappelijke organisaties heeft geleid tot gesterkte maatschappelijke organisaties en vergroot de provincie en haar partners haar praktijkkennis over de effecten van deze (succesvolle) interventies.

Kennisdeling: Dit resulteert in een verhoogde kennisuitwisseling tussen de provincie, gemeenten en lokale initiatieven over de barrières en mogelijke oplossingsrichtingen. Dit bevordert het besef bij gemeenten over de toegevoegde waarde van samenwerking tussen publieke en maatschappelijke instanties, en vergemakkelijkt het onderling vinden van gemeenten en lokale initiatieven.

Kennisontwikkeling: Door het financieren van een landelijk onderzoeksprogramma naar energiearmoede wordt er nieuwe kennis ontwikkeld op het thema. Dit leidt tot een grotere betrokkenheid en samenwerking vanuit de landelijke overheid. Dit resulteert in een verhoogde interesse en participatie van landelijke overheidsinstanties in initiatieven gericht op de inclusieve energietransitie in de wijken.

Verbinden: De kennisuitwisseling, verbinding en kennisontwikkeling tussen al deze stakeholders leidt tot een toename van (effectieve) samenwerking tussen publieke en maatschappelijke entiteiten. Dit bevordert een effectieve publiek-maatschappelijke samenwerking ten behoeve van de inclusieve energietransitie in de provincie Zuid-Holland.

Resultaten: Maatschappelijke organisaties

- Wat was de bijdrage van de PZH aan maatschappelijke organisaties?
- Wat heeft deze bijdrage voor maatschappelijke organisaties betekend?
- Welke aanbevelingen voor een vervolg hebben maatschappelijke organisaties?

De bijdrage van PZH ondersteunde maatschappelijke organisaties om te starten, vernieuwen en op te schalen.

De PZH ondersteunde op verschillende manieren projecten van maatschappelijke organisaties zoals bewonersinitiatieven, energiecoöperaties en welzijnsorganisaties. Zo was de PZH aanjager, initiatiefnemer, opdrachtgever en financier, sparringpartner en verbinder voor maatschappelijke organisaties.

De PZH als aanjager en (mede-)initiator

In de interviews met de maatschappelijke organisaties lichten zij toe dat de PZH diende als aanjager om bepaalde projecten of initiatieven op te zetten. Deze aanjagende rol bestond uit twee elementen. Enerzijds deelde de PZH ideeën met de maatschappelijke organisaties over uitbreiding van een bepaald initiatief of de oprichting van een nieuw initiatief over een bepaald project. Anderzijds maakte de PZH budget vrij om een deel van de uitbreiding, pilot of opschaling te financieren.

>> **Vernieuwing:** door de bijdragen van PZH ontstonden enkele nieuwe initiatieven op het raakvlak tussen het sociaal domein en de energietransitie. De maatschappelijke organisaties lichten toe dat dit van grote waarde is geweest voor hun organisaties en de specifieke projecten. Zonder de bijdrage van de PZH zouden de initiatieven later of niet zijn ontstaan.

Initiator

*“Andere opdrachten die binnen zijn gekomen, zijn **binnengekomen omdat wij in dit werkveld geactiveerd zijn door de PZH**, anders hadden we ons daar nooit in verdiept dus. [...] dan zou de transitie 40 tot 50 man minder rijk zijn en zou een grote groep zeer beperkt tot niet worden bereikt.”* - Maatschappelijke organisatie in Den Haag.

*“Op initiatief van de PZH hebben we een **training ontwikkeld** voor mensen in aandachtswijken, waarbij ze de energietransitie en het sociale domein koppelen.”* - Maatschappelijke organisatie in Den Haag en Rotterdam

>> **Horizontale opschaling:** werkende aanpakken en instrumenten van organisaties werden opgeschaald naar andere organisaties en gemeenten. Door de financiële bijdrage van PZH werd een instrument op te schalen naar andere gemeenten. Daarnaast activeerde en financierde de PZH enkele organisaties in het delen van kennis over werkende aanpakken met gemeenten buiten hun eigen gemeente.

Opschalen naar andere gemeenten

*“In 2021 zei de PZH: ‘Wij hebben geleerd dat het bij jullie slim en op goede manier is opgezet en dat het goed werkt. **Wij willen dat jullie dit bij meerdere gemeentes gaan doen**’. Gestimuleerd en gefinancierd door de PZH fungeren we als een soort adviseur naar andere gemeenten. Wij laten hen zien hoe je de energietransitie en welzijnsorganisaties met elkaar kan verbinden.”* – Maatschappelijke organisatie in Den Haag.

>> **Versnelling:** De activerende en financiële bijdrage van de PZH leidde ertoe dat maatschappelijke organisaties meer konden ondernemen op het thema van de inclusieve energietransitie en dat zij werkende aanpakken en instrumenten konden opschalen. In enkele gevallen zelfs naar maatschappelijke organisaties in andere gemeenten. Door deze opschalingen werden de einddoelgroepen van deze organisaties, voornamelijk burgers, eerder bereikt.

Financieren van pilot

*“De PZH heeft geld bijgelegd voor een pilot zodat we twee energie-fixers voor 24 uur per week konden financieren. Dat is echt baanbrekend geweest. Zo was er bij de gemeente meer draagvlak en omdat intervisie tussen de twee energie-fixers mogelijk werd” [...] Zonder die pilot was het misschien wel gebeurd, maar ik denk wel dat het meer **een vliegende start** heeft gehad doordat we massa konden maken, meer intervisie konden doen.* - Maatschappelijke organisatie in Dordrecht.

“Mede dankzij de bijdrage van de PZH in de ontwikkelkosten is het uitrollen van de training Energie in de wijk enorm versneld.” - Maatschappelijke organisatie in Den Haag en Rotterdam.

Maatschappelijke organisaties staan sterker en konden groeien.

De PZH als sparringpartner

Driekwart van de geïnterviewde organisaties gaven aan dat zij het regelmatige contact met de PZH waarderen. De momenten gaven hen de ruimte om uitdagingen te bespreken, nieuwe inspiratie en kennis op te doen en beter begrip te krijgen van beleid. De momenten blijken te dienen als broedplaats om te komen tot nieuwe initiatieven en samenwerkingen.

Sparren voor versnelling

*“Ja er zitten echt dingen die je niet zomaar van de grond krijgt. Zorgen zij dat het van de grond komt en ze denken ook mee. Ze wijzen naar voorbeelden. **Het is de aanjaagfunctie. Je kan ze vaak als klankbord gebruiken of soms dan bel ik gewoon op en dan zeg ik van hé, Ik ben hier mee bezig. Welke gemeente doet dat nog meer?**” - Maatschappelijke organisatie in Dordrecht.*

De PZH als financier en opdrachtgever

Naast nieuwe initiatieven financierde de PZH al bestaande initiatieven. In de interviews konden enkele geïnterviewde personen geen andere financier bedenken die bereid zou zijn geweest om het specifieke initiatief te financieren.

De PZH wordt als een prettige en zeer betrokken opdrachtgever omschreven. Enkele organisaties noemen de manier van opdrachtgeven van de PZH onderscheidend. Een veelgenoemde reden hiervoor is dat organisaties het als een samenwerking ervaren waar de PZH en zij niet tegenover elkaar maar naast elkaar stonden.

Meer samenwerking

*“We zijn blijven doen wat we gaan doen. Maar de bewonersorganisatie **is meer naar buiten gaan treden.** De PZH had in de opdracht als voorwaarden meer samenwerking gezet. Daardoor is de bewonersorganisatie veel meer met andere organisaties **gaan samenwerken** en naar buiten gaan brengen.” - Bewonersorganisatie in Rotterdam.*

>> Versterkt: door ondersteuning van de PZH staan maatschappelijke organisaties sterker tegenover andere partijen en is er meer samenwerking met andere partijen. Wanneer de PZH het project of de organisatie ondersteunt, dan zijn andere partijen zoals gemeenten ook eerder geneigd om (financiële) steun te geven.

De PZH heeft een groot netwerk van verschillende organisatie en professionals werkzaam op het gebied van de energietransitie. De deling en inzet van dit netwerk en de nadruk op het belang van samenwerkingen wat de PZH uitdraagt, hebben bijgedragen aan de versterkte positie en toename in samenwerkingen. Dit wordt ook erkend door gemeenten.

Sterker staan tegenover gemeenten

“Als de PZH mee doet, dan heb je meer gehoor bij de gemeente. Je kan ernaar verwijzen en staat sterker.” - Maatschappelijke organisatie in Delft.

“Heel waardevol dat je de PZH hebt als je in transitie bent / intern dingen wilt onderbouwen. Fijn als de PZH punten terug geeft en hoe zij dingen zien. Dus sterker staan bij het initiatief” - Bewonersorganisatie in Rotterdam.

“Als de PZH erin gelooft dan gaat de gemeente ook mee. [...] Als al een bestuurder het belangrijk vind, is het veel makkelijker voor een andere bestuurder om het te adopteren. Door de PZH heb je een stukje meer lobbykracht, stukje meer geld en een stukje meer kennis.” - Maatschappelijke organisatie in Dordrecht.

Meer samenwerking met gemeenten

*“Door geld en kennis beschikbaar te stellen voor lokale pilots voor samenwerking in de wijk. Zonder die middelen had de gemeente geen opdracht gegeven voor een opdracht waarvan het resultaat onbekend is, maar dat wel heel waardevol is om te doen. Die middelen helpen ook om buiten het gemeentelijk beleid om, iets te proberen in de wijk. **Het geeft ruimte om iets uit te proberen, lef te tonen.** – Gemeente*

Met de bijdragen verbond de PZH maatschappelijke organisaties met anderen wat leidde tot meer samenwerking.

De PZH als verbinder

De PZH was met haar positie van meerwaarde voor maatschappelijke organisaties vanwege het netwerk, de kennis over en het overzicht van de ontwikkelingen en actieve partijen op het gebied van inclusieve energietransitie.

>> **Versterken van de organisatie:** De PZH heeft enkele organisaties versterkt door het verbinden de maatschappelijke organisatie met een of meerdere overheidsinstanties. Enerzijds door haar netwerk, anderzijds door het informeren van de posities van andere actoren betrokken bij de transitie.

Opgedane kennis voor begrip

*“Collega’s hebben nu meer kennis over hoe we ambtelijk en bestuurlijk kunnen gaan lobbyen als organisatie.
- Bewonersorganisatie in Rotterdam.*

>> **Kennisdeling:** De verbindende rol van de PZH leidt tot kennisdeling tussen maatschappelijke organisaties, gemeenten en hogere overheden. Zo stimuleert de PZH maatschappelijke organisaties om hun kennis en ervaringen te delen, én geeft de PZH podium aan werkende en vernieuwende aanpakken op het thema van de inclusieve energietransitie.

Kennisdeling stimuleren & faciliteren

*“De PZH **stimuleerde** kennisdeling van onze organisatie met andere gemeente en organisaties. [...] Door de PZH ben ik op plekken gekomen waar ik ons verhaal vertelde van welzijn en energie samen, dit was een compleet nieuw verhaal voor anderen.” - Maatschappelijke organisatie in Den Haag.*

“Ze kunnen een beetje lobbyen naar boven toe. Dat is vooral heel waardevol voor de wat kleinere gemeente (< 60.000 inwoners). Om zo toch die massa maken.” - Maatschappelijke organisatie in Dordrecht.

>> **Samenwerkingen:** Gedeelde kennis en gelegde verbindingen van PZH leiden tot meer samenwerkingen tussen maatschappelijke organisaties en met andere betrokken actoren in de transitie.

Samenwerkingen

“[over nieuwe samenwerkingen met andere gemeenten] en dat is wel allemaal ontstaan doordat de PZH de verbindingen heeft gelegd, maar ook heeft laten zien wat voor meerwaarde het heeft om organisaties zoals ons in te zetten die vanuit een sociale oogpunt ernaar kijken.” - Maatschappelijke organisatie in Den Haag.

“We zijn meer naar buiten gaan treden (op advies van PZH). Dit heeft ertoe geleid dat wij andere prachtige samenwerkingen kregen. [...] “Als consulenten van de gemeente mensen tegen komen met schulden, en zien dat ze in een slecht of arm huis wonen, dan verwijzen ze naar ons. Nu weten ze wat wij wel en niet doen. Ook verwijzen wij mensen door naar de juiste instanties als dat nodig is.” – Deelnemende maatschappelijke organisatie, COP

Reflecties op de hypotheses

Meedoen in de wijk & verbinden

Hypothese meedoen in de wijk: Actieve betrokkenheid van de provincie in de wijk heeft geleid tot gesterkte projecten en die de ruimte hebben om te groeien en te innoveren. Door mee te doen in de wijk vergroot de provincie samen met haar partners haar praktijkkennis over de effecten van de interventies.

Verbinden: De kennisuitwisseling, verbinding en kennisontwikkeling leiden tot een toename van (effectieve) samenwerking tussen publieke en maatschappelijke entiteiten.

De Provincie Zuid-Holland (PZH) heeft een unieke rol gespeeld in het ondersteunen en stimuleren van projecten van maatschappelijke organisaties binnen de inclusieve energietransitie. Door verschillende rollen aan te nemen, waaronder die van aanjager, financier, opdrachtgever, sparringpartner en verbinder, heeft de PZH bijgedragen aan vernieuwing, horizontale opschaling, versnelling en versterking van de maatschappelijke organisaties.

De provincie wilde door deze rol kennis opdoen over wat er speelt in de wijk en projecten en initiatieven die anders niet van de grond kwamen ondersteunen. Als aanjager en (mede-)initiator heeft de PZH nieuwe initiatieven op het raakvlak tussen het sociaal domein en de energietransitie mogelijk gemaakt, en heeft het horizontale opschaling bevorderd door kennis te delen en financiering te verstrekken aan organisaties die als adviseur naar andere gemeenten optraden. Bovendien heeft de PZH als financier en opdrachtgever organisaties de kans gegeven om te kunnen groeien en professionaliseren door haar financiële steun en betrokkenheid.

Als verbinder heeft de PZH kennis gedeeld en verbindingen gelegd tussen maatschappelijke organisaties, gemeenten en nationale overheden, wat heeft geleid tot meer samenwerkingen en breder gedragen praktijkkennis.

Aanbevelingen vanuit maatschappelijke organisaties:

In het vervolg zou de PZH de ingenomen rollen moeten voortzetten. Specifiek zou de PZH zich moeten blijven richten op het maken van de brug tussen enerzijds het beleid en bijbehorende werkvormen en anderzijds de lokale context en werkvormen van de maatschappelijke organisaties. Een maatschappelijke organisatie zou in het vervolg willen dat hun aanpakken actiever door de PZH worden gedeeld. Een andere maatschappelijke organisatie hoopt dat zij meer merken van versterkte samenwerking van de PZH met andere afdelingen binnen de PZH.

In het vervolg zou de PZH zich kunnen richten op maatschappelijke organisaties waarmee de PZH momenteel geen of een beperkte relatie heeft om het bereik en mogelijk impact van de PZH zelf op te kunnen schalen. Juist ook om organisaties en burgers in die gemeenten te bereiken waar momenteel nog beperkte resultaten zijn geboekt om de energietransitie aan het sociaal domein te koppelen. Een eerste stap is om de selectie van de te ondersteunen initiatieven en organisaties aan te scherpen.

Resultaten: Community of Practice (COP)

- Wat was de bijdrage van de PZH aan de COP?
- Wat heeft deelname aan de COP voor deelnemers betekend?
- Welke aanbevelingen voor een vervolg hebben deelnemers van de COP?

Deelnemers deden nieuwe kennis op en maakten verbindingen om op voort te bouwen.

De PZH organiseerde en faciliteerde bijeenkomsten van een Community of Practice (COP). De COP bracht de deelnemers nieuwe kennis en verbindingen. In de eigen gemeenten werd deze kennis toegepast en vloeiden uit de gemaakte verbindingen samenwerkingen. Over tijd groeide de COP uit tot een betrokken, warm en divers netwerk.

Over de COP: De COP is een leerkring waarin verschillende actoren die werken aan de inclusieve energietransitie bij elkaar komen. Centraal in de COP staat 1) het leren van elkaar en van experts uit zowel de leefwereld, als de systeemwereld, 2) Het versnellen en verbeteren van wijk- en buurtinitiatieven in deelnemende gemeenten. 3) Het helder formuleren en voor ogen houden van de te behalen verandering in 2023. Een keer in de zes weken werd een bijeenkomst van de COP georganiseerd en gefaciliteerd door de PZH.

Nieuwe kennis die wordt toegepast in de eigen gemeente

Nieuwe kennis over andere aanpakken. Deelnemers noemen dat zij in de bijeenkomsten van de COP geïnspireerd zijn in hoe zij de energietransitie vormgeven. Het horen en zien van aanpakken in andere gemeenten. Dit geeft het inzicht dat het anders kan en hoe dit kan. Dit leidt ertoe dat gemeenten worden gemobiliseerd en gedeelde succesvolle aanpakken in de COP worden toegepast in de eigen gemeente. Dit gebeurt door zowel ambtenaren en maatschappelijke organisaties.

Nieuwe kennis

“Veel geleerd van de COP. Ik denk niet dat ik het vorm had kunnen geven zonder de kennis van de PZH.”
- Deelnemende maatschappelijke organisatie, COP

“Het heeft heel praktisch geholpen aan het invoeren van een goede aanpak met de SPUC middelen zonder gedoe met aanbesteden en staatsteun.” - Deelnemende gemeente COP

“Welzijnsorganisaties hebben de gemeenten echt nodig. Gemeenten moeten worden gemobiliseerd, want die krijgen het geld van het rijk. COP en andere activiteiten van PZH helpen om die gemeenten te mobiliseren. Toen onze gemeente aansloot bij de COP [...] werd zij geïnformeerd en contacten werden gelegd. Bij hen werden processen in gang gezet.” – Deelnemende maatschappelijke organisatie, COP

Kennis van elkaars taal en positie. Voor deelnemers is het erg waardevol ‘de ander’ beter te begrijpen door opgedane kennis in de COP. Een deelnemer licht toe: *‘De COP gaf mij een kijkje in de wereld van de ambtenarij’*. Vervolgens licht deze deelnemer toe dat *‘de opstelling van de bewonersorganisatie naar de gemeente toe is veranderd, gelijkwaardiger. Nu werken we wel samen in de wijk’*.

Gespreksopener

“De COP geeft een opening om het gesprek in eigen gemeente aan te gaan” – Deelnemende maatschappelijke organisatie, COP

Nieuwe en geïntensiveerde samenwerkingen

Deelnemers noemen dat de COP hen op verschillende manieren samenwerkingen heeft gebracht. Het gaat hierbij om zowel nieuwe als intensievere samenwerkingen. De opgehaalde kennis over succesvolle aanpakken en kennis van de positie van de ‘ander’ speelde hierbij een rol.

Intensievere samenwerking

De COP leidde *“In onze gemeente van geen tot matige samenwerking tussen gemeenten en energiecoöperatie, naar een intensievere samenwerking tot aan overleg met de bestuurder / wethouder aan toe.”* - Deelnemende gemeente COP

“Er is intensievere samenwerking tussen ruimtelijk domein en lokale partners, zoals wijkhuizen, buurtwerkplaatsen, bewonersgroepen / initiatieven. We zijn elkaars functie beter gaan benutten om zo zowel aan het klimaatakkoord als sociale vraagstuk bij te dragen.” - Deelnemende gemeente COP

Aanpakken worden gedeeld

“Sommige opdrachten die we hebben binnengehaald zijn echt via de contactpersonen van de COP sessies ontstaan doordat men ons verhaal gewoon heel tof vond.” – Deelnemende maatschappelijke organisatie COP.

De COP resulteerde in een blijvend en inspirerend netwerk, met organisaties die met elkaar kunnen sparren en samenwerken.

Een netwerk van professionals die aan dezelfde transitie werken

Netwerk om te sparren. Deelnemers ervaren in de COP dat niet alleen zij, maar andere gemeenten en organisaties tegen (dezelfde) uitdagingen aan lopen. De gedeelde ervaringen tijdens de bijeenkomsten zijn waardevol, maar het stopt daar niet. Deelnemers voelen de vrijheid om de ander 'even te bellen' om te sparren: *Hoe had jij dat nou precies gedaan? Ik krijg mijn bestuur niet mee, kun je even meedenken?* Deelnemers ervaren het netwerk als een steun en klankbordgroep.

Toegang tot een netwerk voor inspiratie en om uitdagingen te bespreken

"Toegang tot een rijk informeel netwerk van de COP. Ik denk dat dat heel waardevol is omdat de ene meer op de ene manier invult, een ander op andere manier. En ik heb ook al meerdere keren andere gemeenten aan de lijn gehad van: 'ik kom er niet doorheen bij mijn collega van dat domein of bij mijn leidinggevende? Dan zeg ik: kom even langs of bel even op.'" - Deelnemende maatschappelijke organisatie COP

"Je kan shoppen bij anderen van wat anderen doen. Dit is waardevol, om voorbeelden te hebben. Nuttig voor ambtenaren om te zien wat anderen doen. [...] Fijn om anderen eens tegenkomen, een keer horen is niet voldoende." - Deelnemende maatschappelijke organisatie COP

Een plek om motivatie en 'het gevoel' te delen. Voor een deel van de deelnemers bleek het waardevol om bij een groep professionals aangesloten te zijn die met dezelfde uitdagingen te maken heeft en aan dezelfde missie werkt. Het geeft de deelnemers een persoonlijke motivatie voor het werk dat ze uitvoeren.

>> Versterkt: door de opgedane kennis en het uitgebreide netwerk staan deelnemers sterker in hun positie tegenover managers en bestuurders. Deelnemers moeten hun managers en directie mee krijgen in de implementatie van nieuwe aanpakken of initiatieven. Het netwerk en alle 'goede voorbeelden' uit het netwerk van de COP sterkt de deelnemers in hun argumenten. Daarnaast versterkt het vertrouwen van, en de bijdrage van de PZH aan de aanpak of het initiatief ook de positie van de aanpak of het initiatief. Andere organisaties zijn dan ook eerder geneigd om bij te

dragen of mee te doen met de aanpak of het initiatief.

Onder andere sterker staan

"Wat heeft de COP je gebracht? 1. Dezelfde taal leren spreken als welzijn. 2. Een waardevol netwerk dat mij inspireerde om energiearmoede aan te pakken. 3. Een hoop tijd over die ik anders had moeten gebruiken om zaken uit te zoeken die nu al door collega-gemeente waren uitgezocht. 4. De COP sterkte mij in mijn missie om energiearmoede met welzijn en samenleving op te pakken. Binnen mijn eigen organisatie staan die werelden los van elkaar. - Deelnemende gemeente COP

Voor deelnemers faciliteerde de COP een brug tussen landelijke en lokaal

Een lijn naar 'hogere overheden'. Ook ministeries waren soms aanwezig bij bijeenkomsten van de COP. Hierdoor ervoeren deelnemers van de COP die werken bij gemeenten, maatschappelijk organisaties en TNO een informele lijn naar hogere overheden. Het gaat om tweerichtingsverkeer. Beleid wordt toegelicht en lokale ervaringen worden gedeeld. De COP en de rol van de PZH fungeren als brug. Voor TNO bood de COP de mogelijkheid tot: *'een verankering met de praktijk en beleid voor ons onderzoek'.*

Verbinding tussen landelijk en lokaal

"De COP is een goede plek om te horen wat er speelt en heeft me ook veel nieuwe contacten opgeleverd die ik ook landelijk erg nodig heb. Voor mij ook de link tussen wat we landelijk willen en wat plaatselijk gebeurt. Het helpt mij het gesprek aan te gaan met de ministeries. - Deelnemer COP, RVO

Aanpakken worden landelijk gedeeld

"Aanpakken die ik in de COP heb zien langs komen heb ik landelijk aandacht kunnen geven om anderen te inspireren. [...] Tevens zijn er trajecten die ik dankzij de COP heb opgericht. Bijvoorbeeld de reeks aan bijeenkomsten met plaatselijke en landelijke energieklusbedrijven." - Deelnemer COP, RVO

De verschillende perspectieven aan tafel en de financiële en overkoepelende rol van de PZH blijken essentieel.

Werkzame elementen

Deelnemers zijn positief over de bijeenkomsten van de COP en wat deze hen hebben gebracht. Maar wat maakte het dat deelnemers positief terugkijken op de bijeenkomsten en de COP als geheel? In een focusgroep is hen gevraagd naar de werkzame elementen. Hieronder zijn de werkzame elementen beschreven in volgorde van meest tot minst vaak benoemd. Alle elementen zijn minimaal door de helft van de deelnemers benoemd.

Diverse perspectieven aan tafel. Het samenbrengen en faciliteren van verbinding tussen gemeenten en initiatieven. Hierdoor was er een mix aan beschikbare informatie in de COP.

Overkoepelende rol die de PZH neemt. De PZH legt de vinger aan de pols, evalueert, stelt je juiste vragen en inspireert. Ook is het de lijm tussen lokaal en nationaal. De PZH waarborgde dat er domeinoverstijgend werd gewerkt.

Financiële bijdrage van de PZH. De PZH gaf een financiële vergoeding voor organisaties om aanwezig te zijn bij de bijeenkomsten. Volgens de deelnemers gaf dit hen de ruimte om ook echt bij de COP bijeenkomsten aanwezig te zijn.

Kennis en sprekers. De kennis van het kernteam wordt heel hoog gewaardeerd. Daarnaast ook dat het team kennis die zij niet volledig bezit in huis haalt door middel van sprekers.

Laagdrempelig en persoonlijk. Voor een deel van de deelnemers is het waardevol en motiverend om bij een groep professionals aangesloten te zijn die met dezelfde uitdagingen te maken heeft en aan dezelfde missie werkt. De laagdrempelige en persoonlijke sfeer van de bijeenkomsten draagt hieraan bij.

Sfeer & werkwijze

“Er is een heel informele sfeer en er wordt veel aan vertrouwen gewerkt. Hierdoor durven mensen te delen en elkaar om meedenkkracht te vragen”. – Deelnemende maatschappelijke organisatie COP

“Er zijn wel vaker regionale bijeenkomsten waarin we afstemming hebben over onderwerpen, maar er is er geen die zo laagdrempelig en persoonlijk is waardoor je niet alleen 'zakelijke' projecten deelt maar vooral ook het 'gevoel' deelt met elkaar (in vertrouwen).” – Deelnemende gemeente COP

Werkzame bijdrage van de PZH

*“Voor mij waren de werkzame elementen dat de **provincie gemeenten en initiatieven samen aan tafel kan brengen**, de overkoepelende rol & zij hebben een goed beeld van de gemeente in PZH en de mogelijkheid (lokaal en landelijk)”. – Deelnemende maatschappelijke organisatie COP*

Praktische werkzame elementen

De gekozen, wisselende locaties waar de COP bijeenkomsten plaatsvonden werd gewaardeerd. Een deelnemer licht toe: ‘goed om bij elkaar over de vloer te kunnen komen’. Deelnemers waarderen de gekozen schaal van de COP en de gebruikte werkvormen. Juist dat het kernteam de COP zelf organiseerde en dit niet uitbesteedde, wordt als erg waardevol beschouwd.

Gekozen locaties

“Wisselende locaties in de wijken waar het over gaat”. – Deelnemende maatschappelijke organisatie COP

Reflecties op de hypothesen

Kennisdeling en verbinding tussen gemeenten en lokale initiatieven

Hypothese kennisdeling: Kennisdeling resulteert in een verhoogde kennisuitwisseling tussen de provincie, gemeenten en lokale initiatieven over de barrières en mogelijke oplossingsrichtingen. Dit bevordert het besef bij gemeenten van de toegevoegde waarde van samenwerking tussen publieke en maatschappelijke instanties, en vergemakkelijkt het onderling vinden van gemeenten en lokale initiatieven.

Hypothese verbinden: De kennisuitwisseling, verbinding en kennisontwikkeling leiden tot een toename van (effectieve) samenwerking tussen publieke en maatschappelijke entiteiten. Deze bevordert een effectieve publiek-maatschappelijke samenwerking ten behoeve van de inclusieve energietransitie in de provincie Zuid-Holland.

Via de Community of Practice:

De bevindingen van de Community of Practice (COP) benadrukken de waardevolle impact van dit platform op kennisdeling, samenwerking en persoonlijke motivatie van de deelnemers. De COP heeft geleid tot een verrijking van kennis over verschillende aanpakken binnen de energietransitie en heeft een netwerk van professionals gecreëerd die elkaar ondersteunen en inspireren. Bovendien heeft de COP als brug gefungeerd tussen landelijk beleid en lokale uitvoering, en heeft het begrip en samenwerking tussen verschillende partijen versterkt.

De werkzame elementen die hebben bijgedragen aan het succes van de COP zijn diversiteit aan perspectieven aan tafel, de overkoepelende rol van de PZH als facilitator en inspirator, en de financiële bijdrage die ruimte bood voor deelname. Daarnaast hebben praktische aspecten zoals locaties van de bijeenkomsten, de schaal van de COP en de samenstelling van het team bijgedragen aan de effectiviteit en laagdrempeligheid van het platform.

Aanbevelingen van deelnemers van de COP: In het vervolg zou de PZH zich kunnen richten op manieren om de COP op te schalen, om zo meer professionals, gemeenten en maatschappelijke organisaties in de PZH te bereiken. Een eerste stap zou zijn om meerdere ambtenaren werkzaam bij een gemeente uit te nodigen. Op deze manier wordt een gesprek tussen ambtenaren van verschillende afdelingen binnen een gemeente gefaciliteerd.

Deelnemers geven aan deel te willen nemen aan een vervolg van de COP. Enkele deelnemers noemen dat het voor hen waardevol zou zijn wanneer bijeenkomsten of een reeks van bijeenkomsten een meer thematische focus heeft, wellicht met verschillende deelnemers per thema. Daarnaast geven twee deelnemers aan dat het van meerwaarde voor hen zou zijn om met de COP toe te werken naar een eindproduct (kennisproduct). Dit product zou dan ook kunnen worden gedeeld buiten de COP.

Resultaten: Gemeenten

- Wat was de bijdrage van de PZH aan gemeenten?
- Wat heeft deze bijdrage voor gemeenten betekend?
- Welke aanbevelingen voor een vervolg hebben gemeenten?

Gemeenten deden kennis op bij georganiseerde bijeenkomsten van de PZH die werden geïmplementeerd.

De PZH ondersteunde op verschillende manieren gemeenten op het thema van de inclusieve energietransitie. Zo organiseerde de PZH een doe-en leerkring en kennisdelingsessies, was sparringpartner en verbinder.

Deelname aan bijeenkomsten leidt tot nieuwe inzichten

Alle respondenten die deelnamen aan de doe- en leerkring en kennisdelingsessies noemen dat onder andere het delen en opdoen van kennis en ervaring de belangrijkste reden was om deel te nemen aan de activiteiten. Bij ongeveer driekwart van de deelnemers heeft deelname aan de doe- en leerkring geleid tot nieuwe inzichten. Enkele concrete voorbeelden:

'Het heeft geholpen om te horen dat er mogelijkheden zijn, die intern niet gezien worden. Bijvoorbeeld hoe de SPUK Lokale Aanpak Isolatie ingezet kan worden.'

'Wij zijn dankzij de provincie in contact gekomen met Energiehulp, die wij nu inzetten voor onze doelgroepgerichte communicatie. Dit werkt echt fantastisch'

Naast de inhoudelijke kennis en kennis van succesvolle instrumenten doen gemeenten ook algemene inzichten op. Zoals de inzichten dat andere gemeenten ook worstelen, dat elke gemeente anders is en dus andere aanpakken juist wel/niet werken en dat samenwerken met het sociaal domein noodzakelijk is op het thema.

Veranderingen in aanpakken worden doorgevoerd.

De gemeenten geven aan dat het niet alleen blijft bij het opdoen van inzichten door de bijeenkomsten. Opgedane kennis en inzichten leidt tot de implementatie van nieuwe aanpakken. Enkele concrete voorbeelden:

- *'Uitvoering aanpak energiearmoede werd gemakkelijker met de interne juristen door de privacytoets.'*
- *'Opstellen van convenant energiearmoede met woningcorporaties.'*
- *'CV-monteur opdracht geven via strippenkaart.'*

In hoeverre hebben de kennisdelingsessies u nieuwe kennis over barrières en oplossingsmogelijkheden in de inclusieve energietransitie gebracht? (N=17)

In hoeverre heeft de doe- en leerkring u nieuwe kennis over barrières en oplossingsmogelijkheden bij uw aanpak van energiearmoede en/of in de inclusieve energietransitie gebracht? (N=14)

In hoeverre heeft de doe- en leerkring u geholpen om aan de opgave bij uw gemeente te werken? (N=14)

De PZH heeft bijgedragen aan het maken van verbindingen, de eerste aanzet tot samenwerkingen.

Een eerste aanzet tot nieuwe samenwerkingen

Gedurende de georganiseerde bijeenkomsten door de PZH zijn ambtenaren van verschillende gemeenten bij elkaar gebracht. Ook na de bijeenkomsten deelde de helft van de ambtenaren kennis met anderen. Er was geen sprake van langdurige samenwerkingen maar wel laagdrempelig contact. Zo waren er sparringsgesprekken over gezamenlijke uitdagingen. Vrijwel alle gemeenten gaven aan dat zij verwachtten dat deze samenwerkingen in de toekomst wel plaats zullen vinden.

“Andere gemeenten hebben hun voordeel gedaan bij onze gemeentelijke aanpak. Een nieuwe samenwerking is niet echt sprake van. Elke gemeente heeft toch net andere samenstelling qua bevolking, bestuurlijke wensen etc. Dus een samenwerking met de buurgemeenten met een regionale aanpak is niet gelukt.”

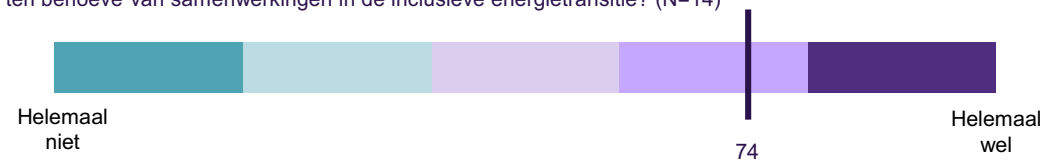
“Je stuurt nu heel makkelijk een mailtje in de groep of belt of mailt even met een collega, dit was niet gebeurd als we de doe- en leerkring niet hadden gehad. Ook om dit contact te onderhouden (en nieuwe op te doen, want er wisselt nog wel eens wat) is de doe- en leerkring superhandig.”

‘Ik heb contact opgenomen met een collega uit een andere gemeenten over de besteding van de SPUK Lokale Aanpak Isolatie bij VVE’s.’

Werkende concepten werden gedeeld en vrijwel moeiteloos geïmplementeerd

De PZH deelde bestaande concepten met gemeenten waaronder Steffie, witgoedregeling en de Energiehulp. De respondenten implementeerden vooral de witgoedregeling en Steffie in hun gemeenten. Dat de concepten al waren ontwikkeld en dat de PZH vertrouwen in de concepten had waren belangrijke redenen voor de gemeenten om de concepten te implementeren. De implementatie van de concepten was met name waardevol voor de gemeenten omdat de implementatie moeiteloos was en heeft bijgedragen in het behalen van de opgaven.

In hoeverre heeft de doe- en leerkring bijgedragen aan het vergemakkelijken van contact met anderen gemeenten ten behoeve van samenwerkingen in de inclusieve energietransitie? (N=14)

Stelling: Samenwerking met lokale initiatieven / sleutelfiguren in de wijk is cruciaal om een inclusieve energietransitie te bereiken. (N=23)

In hoeverre voldeed de doe- en leerkring aan uw verwachting? (N=14)

In hoeverre heeft het inzetten van Steffie, witgoedregeling en / of Energiehulp u geholpen in het behalen van de doelstelling van de gemeente? (N=11). Note: *Energiehulp* hoogst gewaardeerd.

Reflecties op de hypothesen

Kennisdeling en verbinding tussen gemeenten en lokale initiatieven

Hypothese kennisdeling: Kennisdeling resulteert in een verhoogde kennisuitwisseling tussen de provincie, gemeenten en lokale initiatieven over de barrières en mogelijke oplossingsrichtingen. Dit bevordert het besef bij gemeenten van de toegevoegde waarde van samenwerking tussen publieke en maatschappelijke instanties, en vergemakkelijkt het onderling vinden van gemeenten en lokale initiatieven.

Hypothese verbinden: De kennisuitwisseling, verbinding en kennisontwikkeling leiden tot een toename van (effectieve) samenwerking tussen publieke en maatschappelijke entiteiten. Deze bevordert een effectieve publiek-maatschappelijke samenwerking ten behoeve van de inclusieve energietransitie in de provincie Zuid-Holland.

Via de Doe- en Leerkring en andere kennisdelingssessies:

Uit de survey (ingevuld door 28 gemeenten) blijkt dat deelname aan deze activiteiten heeft geleid tot nieuwe inzichten en veranderingen in aanpakken, zowel inhoudelijk als algemeen, en hebben enkele van deze inzichten daadwerkelijk geïmplementeerd in hun aanpak. Bovendien hebben de georganiseerde bijeenkomsten van de PZH gemeenten bij elkaar gebracht en geleid tot laagdrempelig contact en sparringgesprekken over gezamenlijke uitdagingen.

Aanbevelingen van gemeenten:

Doe- en leerkring. Alle deelnemers van de doe- en leerkring willen deel blijven nemen aan het vervolg. De PZH zou met name het bij elkaar brengen van gemeenten, de keuze aan de diverse onderwerpen in doe- en leerkring en het actief meedenken tijdens en na bijeenkomsten moeten voortzetten. Er is een behoefte bij deelnemers van de doe – en leerkring om de presentatie en besproken informatie te ontvangen na afloop van de bijeenkomst. Daarnaast noemen deelnemers van de doe- en leerkring dat de PZH in een vervolg een nog actievere rol kan nemen in het initiëren van gezamenlijke aanpakken op energiearmoede en de energietransitie.

Kennisdelingssessies. Deelnemers van de kennisdelingssessie noemen dat de PZH gedurende de sessie meer ruimte kan geven aan positieve en negatieve leerpunten, ambtelijk proces, vragen en discussie. Daarnaast is er een behoefte om gezamenlijk concrete stappenplannen en leidraden te formuleren.

Overkoepelend zou de PZH kunnen verkennen of en hoe zij de rollen in het bewaren van overzicht van de verschillende infrastructurele uitdagingen, en het helpen van gemeenten/regio's om die uitdagingen samen te brengen om tot een integrale aanpak te komen, zou kunnen invullen.

Resultaten: Ministeries & TNO

- Wat was de bijdrage van de PZH aan landelijk beleid?
- Wat heeft deze bijdrage voor ministeries betekend?
- Welke aanbevelingen voor een vervolg hebben ministeries?

Ministeries waarderen de gezamenlijke inzet en het lokale perspectief

De PZH speelt een belangrijke rol tussen gemeenten in de provincie en de ministeries. Uit de interviews komt naar voren dat de activiteiten van de provincie Zuid-Holland hebben geleid tot een verhoogde betrokkenheid van en samenwerking tussen ministeries. Belangrijke succesfactoren zijn onder andere de gezamenlijke aanpak van energiearmoede, effectieve afstemming tussen ministeries, en de focus op lokale inbreng in landelijk beleid. Ondanks dat dit geen formele rol is, neemt de provincie een proactieve positie in bij het bevorderen van een inclusieve energietransitie.

Focus op het lokaal kleur geven aan landelijk beleid door provincies

Voor ministeries zijn provincies prettige samenwerkingspartners wanneer zij meer informatie nodig hebben over wat er gebeurt in de gemeenten en in de wijken. Uit de interviews met de ministeries blijkt dat de ministeries bewondering uiten voor het team van de PZH over de kennis die zij hebben over de thematiek en hoe zij het belang van lokale initiatieven uitdragen. De focus op het geven van lokale kleur aan landelijk beleid door provincies wordt als een werkzaam element gezien. Dit houdt in dat de provincie gemeenten verbindt en kennis deelt met ministeries, waardoor het beleid beter wordt afgestemd op lokale behoeften.

Dicht bij de burgers

“Wat zij [team van de PZH] goed kunnen is echt meedenken vanuit het burgerperspectief en vanuit de behoefte van gemeenten”. – TNO

Kracht van lokale initiatieven

*“We zijn steeds meer bewust van de **kracht van lokale initiatieven en lokale kennis**. De focus daarop vanuit de PZH dat [moeten ze] vooral blijven doen. Hun aandacht voor de combinatie tussen het fysieke en sociale domein is voor gemeenten een goede steun in hun aanpak.” - Ministerie van SZW*

Het aanjagen en faciliteren van een gezamenlijke inzet op energiearmoede van de PZH

De PZH heeft bijgedragen aan grotere betrokkenheid door gezamenlijk in te zetten op het aanpakken van energiearmoede. De samenwerking tussen ministeries en de provincie is versterkt, vooral sinds de oprichting van een projectteam op ministerieel niveau in 2022. Voor de ministeries wordt de PZH vooral gezien als sparringpartner en als kennisdeler, maar ze zien wel de rol die de provincie speelt in het opzetten en onderhouden van netwerken.

Het netwerk verbinden

*“Ze zijn wel een aanjager geweest van het netwerk, vooral met lokale initiatieven, vooral voor hun provincie. Ze hebben wel **een heel grote netwerkfunctie**.” - Ministerie van SZW*

Verbindende rol

“Als de PZH niet zo'n voortrektersrol had gehad, was het programma Inclusieve Energie Transitie er mogelijk niet zo snel geweest. Tijdens de doe- en leerkringen met gemeenten die we met de PZH hebben gedaan, zijn we meer en sneller in contact gekomen met gemeenten en sociaal maatschappelijke organisaties en lokale initiatieven. Dat kan omdat zij de rol pakken als verbinder en handelen vanuit een vertrouwde omgeving.” – TNO

Naar een inclusieve energietransitie

*“De provincies hebben hier (inclusieve energietransitie) niet perse een rol in **maar het is een kleur die ze zelf kiezen**. Dat doen provincie Gelderland en PZH bijvoorbeeld heel sterk. Ik denk dat de provincie een heel belangrijke schakel speelt om de transitie werkelijk voor iedereen te maken. We moeten nu echt bij iedereen komen en hier kan de provincie echt bij helpen.” - Ministerie van BZK*

Provincie Zuid-Holland heeft impact op landelijk beleid

Mede-initiëren en financieren van het landelijk TNO onderzoek over energiearmoede

Het TNO-onderzoek wordt door de ministeries gezien als zeer belangrijk voor kennis over energiearmoede waardoor concrete informatie wordt verkregen. De provincie was een van de initiatiefnemers van het landelijk onderzoeksprogramma en fungeert als financier en opdrachtgever, en denkt actief mee in het landelijk onderzoeksprogramma. Dit onderzoeksprogramma biedt concrete informatie over de schaal, relaties, en geeft richting aan het beleid omtrent energiearmoede. De resultaten worden positief gewaardeerd en actief geïntegreerd in het landelijk beleid, waar de eerste resultaten nu al zichtbaar van worden.

>> De provincie heeft hier dus een belangrijke (indirecte) impact op het landelijk beleid op het thema door middel van stimuleren, faciliteren en kennisdeling.

Aanjagen, financieren en verbinden

*“100% zijn de PZH samen met ministerie van EZK de grondleggers van het onderzoeksprogramma. Door hun visie en aanjaagrol werd het voor ons makkelijker om andere ministeries en provincies te enthousiasmeren om **mee te doen** in het landelijk programma. Er is dus ook **meer samenwerking** tussen de 3 verantwoordelijken van de ministeries en tussen de overheidslagen. Door de vele overleggen worden er binnen het landelijk onderzoeksprogramma lopende zaken gedeeld en overleg over energiearmoede oplossingen en lange termijn strategieën.” - TNO*

Invloed op landelijk beleid

*“Een succes is **dat landelijk beleid voortvloeit uit onderzoeksprogramma**. De onderzoeksresultaten worden ook besproken in de werkgroep.” - Ministerie van SZW*

Kernmotivatie voor wat ze doen

Uit de interviews blijkt dat de motivatie van het kernteam van de provincie Zuid-Holland een succesfactor is. De provincie onderscheidt zich door haar serieuze aanpak, zowel in financiële bijdragen als in de continue aanwezigheid van het team bij netwerkbijeenkomsten en vergaderingen. Deze sterke betrokkenheid wordt beschouwd als een van de belangrijkste drijfveren achter het succes van het programma Inclusieve Energietransitie.

Bevlogenheid van het team

*“Je hebt **bevlogenen** nodig die er voor willen strijden en je hebt **een bestuur nodig dat er middelen voor vrij wil maken**. En dat heeft de provincie Zuid-Holland”- Ministerie van SZW*

Reflecties op de hypothesen

Grotere betrokkenheid en samenwerking tussen de ministeries

Hypothese kennisontwikkeling: Kennisontwikkeling leidt tot een grotere betrokkenheid en samenwerking vanuit de landelijke overheid. Dit resulteert in een verhoogde interesse en participatie van landelijke overheidsinstanties in initiatieven gericht op de inclusieve energietransitie in de wijken.

Hypothese verbinden: De kennisuitwisseling, verbinding en kennisontwikkeling leiden tot een toename van (effectieve) samenwerking tussen publieke en maatschappelijke entiteiten. Deze bevordert een effectieve publiek-maatschappelijke samenwerking ten behoeve van de inclusieve energietransitie in de provincie Zuid-Holland.

De bevindingen uit het onderzoek omtrent de activiteiten van de PZH in het programma Inclusieve Energietransitie onthullen een aanzienlijke impact op zowel de samenwerking tussen ministeries als de bevordering van publiek-maatschappelijke samenwerking. Als verbindende schakel heeft de PZH gemeenten met ministeries verbonden, waarbij waardevolle kennis wordt gedeeld.

Daarnaast heeft de provincie een actieve rol gespeeld in het faciliteren en bevorderen van publiek-maatschappelijke samenwerking. Financiering van het onderzoeksprogramma van TNO heeft indirect bijgedragen aan voortdurende afstemming en evaluatie van de energietransitie. De PZH wordt gewaardeerd voor haar bijdrage aan de bevordering van inclusieve energietransitie. Er is behoefte aan verdere ontwikkeling van het beleid, en wordt benadrukt dat er nog veel winst te behalen is, dus dat verdere inzet van de PZH hierin wordt gewaardeerd.

Aanbevelingen van de ministeries en TNO:

In de gesprekken met de ministeries & TNO kwam naar voren dat hun grootste input was om vooral door te gaan met het programma zoals het nu loopt.

Wel kwam er nog een suggestie: "Momenteel is er een wildgroei aan fora en bijeenkomsten. Het zou top zijn als zij dit kunnen structureren, wie is nou waarvan. Heel veel dingen lopen langs en naast elkaar – als zij er zo'n zicht op hebben, kunnen ze hier scherp op zijn. Want de deelname aan evenementen is goed maar soms ook een vraag erbij stellen, of het ook daadwerkelijk nodig is, is ook goed." – Ministerie SZW.

Unieke meerwaarde van het programma Inclusieve Energietransitie

De unieke meerwaarde van het programma

Samenvatting

De PZH heeft in het programma Inclusieve Energietransitie PZH gekozen voor een brede aanpak, waarbij samenwerking van lokaal tot nationaal niveau centraal staat. De samenwerkingspartners waarderen de activiteiten en het team van de PZH om hun betrokkenheid, focus op de lange termijnverandering, en het bevorderen van duurzame en structurele oplossingen, evenals het mogelijk maken van ruimte voor experimenten en innovatie. Dit hebben ze gedaan vanuit verschillende rollen:

- **Meedoen en samenwerking bevorderen in de wijk:** Door verschillende rollen aan te nemen, waaronder die van aanjager, financier, opdrachtgever, sparringpartner en verbinder, heeft de PZH bijgedragen aan vernieuwing, horizontale opschaling, versnelling en versterking van de maatschappelijke organisaties.
- **Kennisdeling:** PZH organiseerde kennisdelingsessies via verschillende platformen en werkvormen (o.a. COP, doe-en leerkring). Deelnemers geven aan dat dit heeft geleid tot een verhoogde uitwisseling tussen de provincie, gemeenten en lokale initiatieven over obstakels en mogelijke oplossingen. Bovendien heeft de COP als brug gefungeerd tussen landelijk beleid en lokale uitvoering, en heeft het begrip en samenwerking tussen verschillende partijen versterkt.
- **Kennisontwikkeling:** Daarnaast heeft de provincie een actieve rol gespeeld in het faciliteren en bevorderen van kennisontwikkeling op het thema. Financiering van het onderzoeksprogramma van TNO heeft indirect bijgedragen aan voortdurende afstemming en evaluatie van de energietransitie. Door het financieren van een landelijk onderzoeksprogramma naar energiearmoede hebben ze bijgedragen aan kennisontwikkeling.
- **Verbinden:** Als verbinder heeft de PZH kennis gedeeld en verbindingen gelegd tussen maatschappelijke organisaties, gemeenten en nationale overheden, wat heeft geleid tot meer samenwerkingen en breder gedragen praktijkkennis.

Hoe heeft het programma het verschil gemaakt?

Vanuit verschillende samenwerkingspartners (maatschappelijke organisaties, gemeenten, de COP, ministeries en TNO) waren de reacties overwegend positief over de inzet van de Provincie. Zij geven aan progressie te zien op de doelstellingen die PZH voor ogen heeft, en zijn daarin duidelijk de rol van de PZH. Specifieke werkzame elementen die veel naar voren kwamen zijn:

- **Lokale kleur:** PZH wordt geprezen om de kennis die zij hebben over de thematiek en hoe zij het belang van lokale initiatieven uitdragen. Maar ook door hoe deze kennis wordt opgehaald, ontwikkeld en gedeeld.
- **Initiatief nemen:** Vooral het initiatief dat PZH neemt in de verschillende activiteiten die zij doen werd op alle niveaus gewaardeerd. Als zij hierin een minder actieve rol hadden gespeeld zouden veel dingen niet van de grond zijn gekomen.
- **Bevlogenheid van het team:** De provincie onderscheidt zich door haar serieuze aanpak, zowel in financiële bijdragen als in de continue aanwezigheid van het team bij netwerkbijeenkomsten en vergaderingen. Deze sterke betrokkenheid wordt beschouwd als een van de belangrijkste drijfveren achter het succes van het programma Inclusieve Energietransitie.

Een limitatie in deze resultaten is dat weinig deelnemers van de impactevaluatie wisten wat het volledige programma Inclusieve Energietransitie PZH inhoudt, waardoor ze alleen kunnen evalueren op het deel waar ze aan deelnamen. Dus de positieve waardering zit met name op de losse onderdelen en niet op de gehele aanpak.

In hoeverre heeft het programma het verschil gemaakt?

De waardering voor de activiteiten van PZH komt duidelijk naar voren uit de resultaten van de evaluatie. De mate van waarin het programma het verschil heeft gemaakt is verschillend per stakeholder.

De impact die de PZH bij maatschappelijke organisaties en de deelnemers van de COP heeft gemaakt is groter dan andere gemeenten en de ministeries. De deelnemers van de COP en de maatschappelijke organisaties hebben een intensievere betrokkenheid gehad met de PZH en voor hen is in vele mate echt een verschil gemaakt die directer toe te schrijven aan het werk van de PZH. Zo zouden bepaalde initiatieven niet hebben kunnen starten zonder de financiële inzet van de PZH. Of zouden samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en lokale initiatieven vanuit de COP niet zijn ontstaan wanneer de PZH actief de rol op nam van het organiseren en financieren van deze bijeenkomsten. Terwijl voor deelnemende gemeentes aan kennisdelingssessies het programma meer heeft geleid tot inspiratie en contacten op doen.

Op nationaal niveau is het lastiger om het verschil in betrokkenheid en samenwerking toe te schrijven aan de inzet van de PZH. Het is moeilijk te voorspellen wat er zou zijn gebeurd als de PZH niet betrokken was geweest vanwege de vele spelers in het veld en bredere maatschappelijke trends. Het landelijk onderzoeksprogramma is hier de uitzondering op vanwege de directe betrokkenheid en de mate van financiering van de PZH.

Dit is natuurlijk niet een verrassend resultaat. Het is geen negatieve uitkomst en zegt niets over het belang van of de uitvoering van de verschillende activiteiten weer, maar wel over de directe invloed die de PZH heeft op de resultaten en waar het meest op gestuurd kan worden. Dit kan

➔ **gebruikt worden als leidraad bij de invullingen van het vervolgprogramma.** En dit brengt ons tot de aanbevelingen!

Welke lessen kan de PZH trekken voor de toekomst?

Durf te innoveren

De resultaten van de impactevaluatie zijn positief en dat betekent een sterk startpunt voor het vervolgprogramma. Echter ook als dingen goed verlopen is het van belang om ruimte te houden voor innovatie. Voor het vervolg kan het interessant zijn om de specifieke aanpakken nogmaals onder de loep te nemen. Per hoofdstuk staan van het rapport staan aanbevelingen op de losse onderdelen van het programma. Hieronder zijn twee aanbevelingen verder uitgewerkt:

Community of Practice: Overweeg wat de meest impactvolle structuur is voor het doel dat je hebt (bijv. diepte of schaal impact). Is het dan interessant om de huidige groep te handhaven, deze uit te breiden met nieuwe deelnemers, of juist meerdere COP's te organiseren? Of zou een andere vorm de impact van de COP's kunnen vergroten, bijv. door het thematisch te organiseren, met werkgroepen te werken, of door het definiëren van concrete deliverables?

Selectie van maatschappelijke organisaties: Vanuit de deelnemers wordt aanbevolen nieuwe samenwerkingen aan te gaan. Om dit strategisch aan te vliegen kan een eerste stap hierin een herevaluatie van de kerngemeenten zijn. Wil de PZH in bepaalde gemeenten meerdere organisaties ondersteunen of de financiële middelen uitspreiden over de gehele provincie? Vervolgens is het waardevol om de selectie van de te ondersteunen initiatieven en organisaties aan te scherpen met een focus op de (beoogde) impact van de organisatie.

Door het onderzoeken van manieren waarop de aanpakken van het programma nog effectiever kunnen worden toegepast, kan de impact ervan worden vergroot in het vervolgprogramma.

Versterk de samenwerking tussen en binnen provincies

De PZH neemt een sterke rol in het kennisontwikkeling en -uitwisseling en het verbinden van lokaal tot nationaal. Maar er liggen nog kansen voor deze uitwisseling en verbinding binnen en tussen provincies. Het zou waardevol zijn als er een uitwisseling plaatsvindt tussen verschillende provincies, dat de PZH aanpakken vanuit de rol van middenbestuur zou kunnen delen. Ook binnen de PZH liggen er kansen om verbinding te leggen met andere domeinen. Bijv. door kennis te delen over het werken met lokale initiatieven, om de kracht van lokale aanpakken te versterken en het streven naar inclusieve en rechtvaardige transitie breder te verankeren.

Duurzame inzet

De impactevaluatie laat zien dat het programma waardevolle elementen bevat die (in)direct bijdragen aan doelstellingen van het coalitieakkoord "Elke dag beter", namelijk Schone energie voor iedereen.

Aan de grondslag van de successen van het programma ligt onder andere de financiële bijdrage van de PZH. Bijvoorbeeld, het vermogen om mee te denken en aanpakken verder te ontwikkelen en op te schalen is vaak afhankelijk geweest van de financiële steun van de PZH. Maar dit zit hem ook in tijd die het team beschikbaar krijgt om de nauwe betrokkenheid die zo werd gewaardeerd mogelijk te maken.

Het blijft van belang om zorgvuldig te overwegen welke financiële investering welke impact oplevert en voor hoe lang deze effecten zullen blijven bestaan. Voor het voortzetten wat er tot nu is bereikt, is de invulling van het vervolg programma Inclusieve Energietransitie PZH cruciaal en kunnen deze overwegingen geïntegreerd worden.

De nieuwe fase

Het vervolg programma Inclusieve Energietransitie PZH wordt momenteel ingekleed en deze impactevaluatie kan gebruikt worden als startpunt voor de nieuwe fase. Deze terugblik geeft inzicht in de impact van het programma Inclusieve energietransitie PZH en welke lessen hieruit getrokken kunnen worden.

Echter, lessen uit het verleden zijn niet de enige raadgever voor de toekomst. Blijf intensief samenwerken met de doelgroep en samenwerkingspartners het vervolgbeleid en het nieuwe programma vorm te geven. Succes met de volgende stappen!

Colofon

Deze publicatie is opgesteld door Impact House – Grant Thornton, in opdracht van de Provincie Zuid-Holland.

Auteurs

Inez Uijtewaal
Marrit Bolwerk

Bedankt!

We bedanken alle deelnemers die bereid waren om aan deze impactevaluatie mee te werken door tijd te maken om de digitale vragenlijst in te vullen of om deel te nemen aan een interview of focusgroep. Daarnaast bedanken we het kernteam van het programma Inclusieve Energietransitie van de Provincie Zuid-Holland voor hun nauwe betrokkenheid en scherpe reflecties.

Meer informatie over deze publicatie

Heeft u vragen naar aanleiding van deze publicatie? Neem dan gerust contact met ons op.

Impact House – Grant Thornton

Marrit Bolwerk | Impact Consultant

marrit.bolwerk@nl.gt.com

<https://www.grantthornton.nl/service/advisory/impact-house/>

Provincie Zuid-Holland

Nena Bode | Lokale Initiatieven en Inclusieve Energietransitie

cd.bode@pzh.nl

www.zuid-holland.nl/

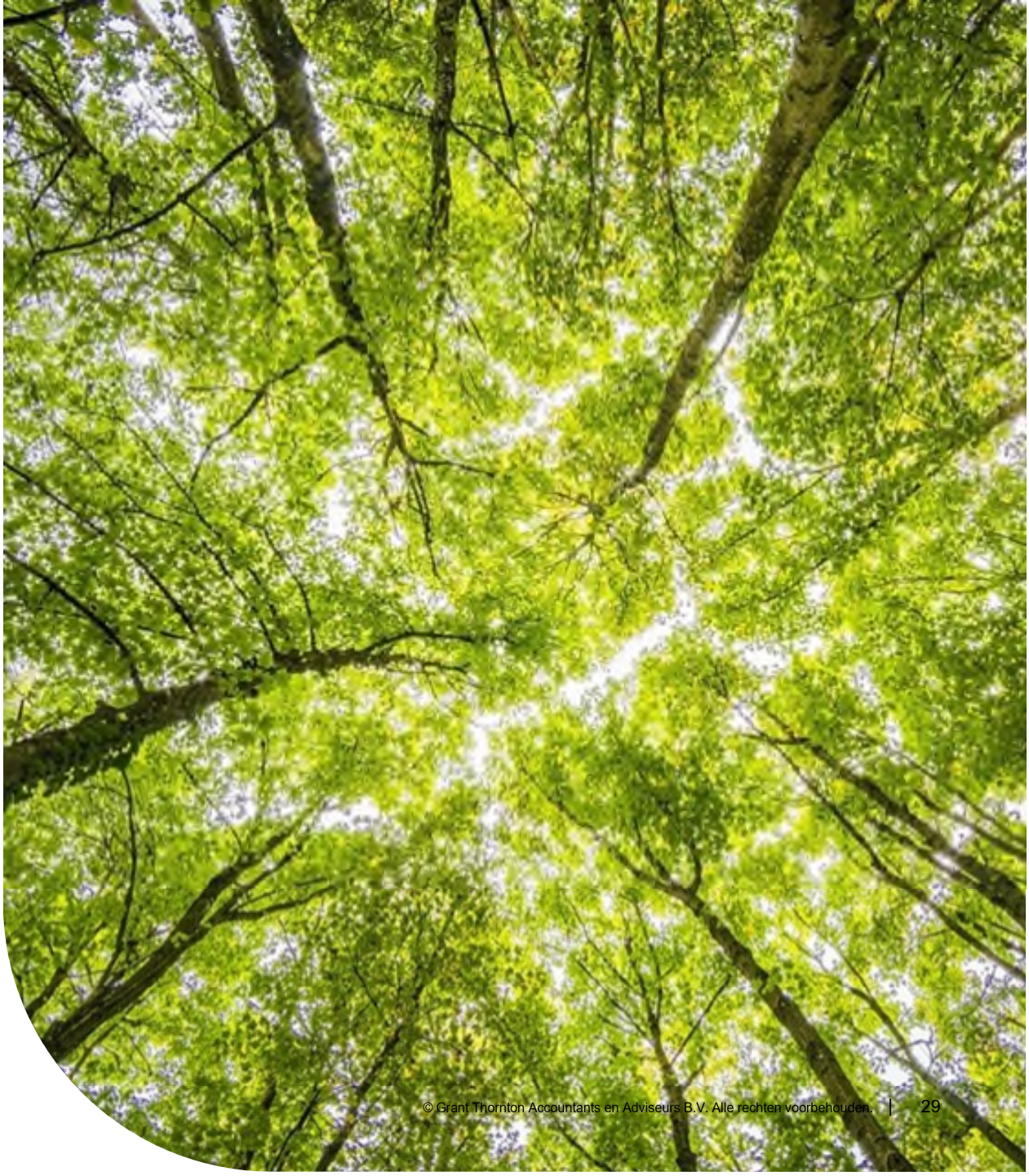
Over Impact House

Ervaring en expertise

Verduurzamen en maatschappelijke impact maken. Dat klinkt goed. Maar hoe doe je dat in de complexe wereld van stakeholders, regelgeving en kaders en een veranderende vraag vanuit klanten en de maatschappij? En hoe ga je bijvoorbeeld om met belangrijke onderwerpen als klimaatverandering en biodiversiteitsverlies? Bij Impact House vind je alle expertise onder één dak: van strategen tot onderzoekers, van klimaat en biodiversiteit tot sociale inclusie. We hebben ruim 20 jaar ervaring in het werken met bedrijven, maatschappelijke organisaties, investeerders en overheden. We helpen je graag jouw impact te verbeteren. Stap voor stap.

Samen op weg naar de nieuwe economie

Impact House ondersteunt organisaties met het identificeren, meten, rapporteren, en managen van impact op mens en milieu. Of het gaat over ongelijkheid, klimaatverandering, armoede, energietransitie, circulaire economie of compliance met gerelateerde wet- en regelgeving: onze directe aanpak van strategie, data, rapportage en advies helpt organisaties van klein tot groot transformeren en verduurzamen. De kern van ons werk: organisaties helpen om zelf te kunnen sturen op maximale impact.

www.gt.nl

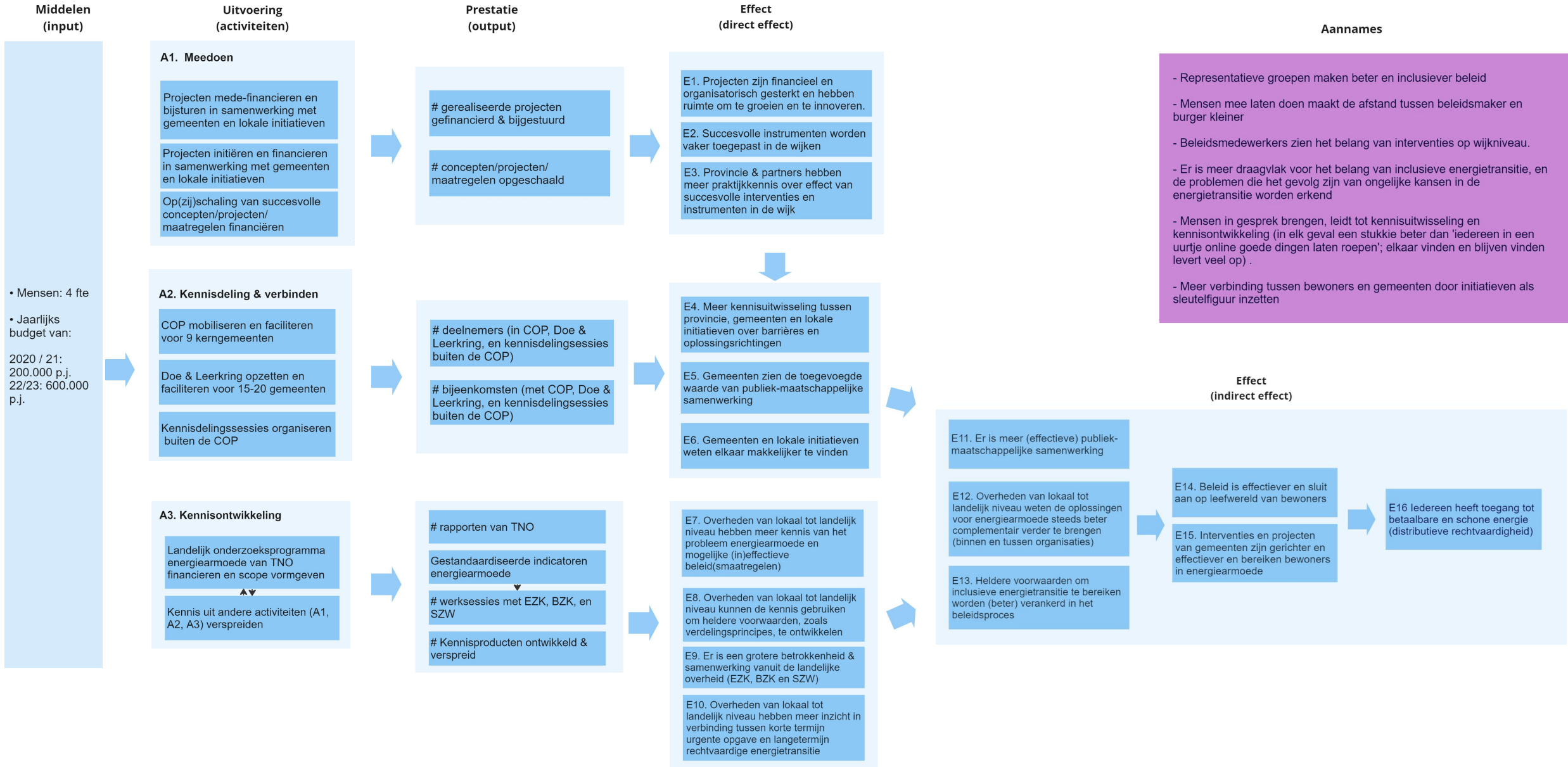
© Grant Thornton Specialist Advisory Services B.V. Alle rechten voorbehouden.
Grant Thornton Specialist Advisory Services B.V. is lid van Grant Thornton International Ltd
(Grant Thornton International). Grant Thornton International en haar leden zijn geen wereldwijde vennootschap.
Diensten worden geleverd door onafhankelijke leden.

Bijlagen

1. Beleidstheorie
2. Lijst van geïnterviewde personen en organisaties

Bijlage 1. Beleidstheorie

Bijlage 2. Lijst van geïnterviewde personen en organisaties

Interviews met:

Organisatie	Persoon
Stichting Aktiegroep Het Oude Westen	Carla Delgado Swiatkowski
Colours of Impact	Tom Keek en Cynthia Valkenhoff
Diverz	André Lodder
Deelstroom Delft	Claudia Hofemann
Just for You	Mohammed El Menhali
Stichting Voor de werkplaats	Ifor Schrauwier
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Johan Slobbe
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Willem van den Hoogen
TNO	Koen Straver
Kernteam Provincie Zuid-Holland (voormalig werkgever)	Joey ten Cate
Kernteam Provincie Zuid-Holland	Maria Housni
Kernteam Provincie Zuid-Holland	Rachad Ghaddoura
Kernteam Provincie Zuid-Holland	Bas Leurs

Andere bronnen:

- Een digitale vragenlijst (n=50) die door 28 gemeenten volledig is ingevuld,
- Focusgroep met bijdragen van 13 deelnemers van de Community of Practice (COP)
 - Waaronder 7 maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van TNO en RVO en 4 gemeenten.
- Documentenanalyse.